

Министерство Здравоохранения Республики Узбекистан
Бухарский государственный медицинский институт
имени Абу Али ибн Сино

II Международная онлайн научно-практическая конференция

**«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФАРМАКОЛОГИИ: ОТ
РАЗРАБОТКИ ЛЕКАРСТВ ДО ИХ РАЦИОНАЛЬНОГО
ПРИМЕНЕНИЯ»**

СБОРНИК ТЕЗИСОВ

6 – 7 мая 2021 года

Бухара 2021

Курский государственный
медицинский университет
(Россия)

GD Goenka University (Индия)

Universidade Federal de Mato
Grosso do Sul (Бразилия)

Университет Мармара (Турция)

Національний
фармацевтичний університет
(Україна)

Saglik Bilimleri Üniversitesi
(Турция)

Національний університет
пищевих технологій (Україна)

Чернівці́йський національний
універсітет імені Юрія
Федьковича (Україна)

Буковинський державний
медицинський університет
(Україна)

Витебский государственный
медицинский университет,
(Белоруссия)

Волгоградский государственный
медицинский университет,
(Россия)

Чувашский государственный
университет имени И.Н.Ульянова
(Россия)

Universidade de Trás-os-Montes e
Alto Douro (Португалия)

Оренбургский государственный
медицинский университет
(Россия)

Пензенский государственный
университет
(Россия)

Дагестанский государственный
медицинский университет
(Россия)

Южно-Казахстанский
государственный университет
имени М.Ауэзова (Казахстан)

Таджикский государственный
медицинский университет имени
Абуали ибни Сино (Таджикистан)

ДЕЙСТВИЯ СУХОГО ЭКСТРАКТА ЦИКОРИЙ ОБЫКНОВЕННОГО (CICHORIUM INTIBUS L.)	
<i>Ҳамроев Т.Т., Саидходжаева Д.М., Саноев З.И., Абдиназаров И.Т., Раҳимбоев С.Д., Рашидов С.З.</i>	176
N-ДЕЗАЦЕТИЛЛАПАКОНИТИННИ ҚАЙНОҚ ПЛАСТИНКА УСУЛИДА СИЧҚОНЛАРДА ОҒИҚ ҚОЛДИРУВЧИ ХУСУСИЯТИНИ ЎРГАНИШ	
<i>Ҳамроев Т.Т., Саноев З.И., Абдиназаров И.Т., Раҳимбоев С.Д., Рашидов С.З.</i>	177
ИЗУЧЕНИЕ ПРОТИВОФИБРИЛЯТОРНЫМ ДЕЙСТВИЕМ N-ДЕЗАЦЕТИЛЛАПАКОНИТИНА ПРИ ПЕРОРАЛЬНОМ ПРИМЕНЕНИИ	
<i>Яранцева Н.Д., Шеринёва Е.Р.</i>	178
ПРИМЕНЕНИЕ ЛАЗЕРНЫХ АДДИТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ИЗГОТОВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ПРЕПАРАТОВ	
<i>Яранцева Н.Д., Канустина О.Е.</i>	180
«ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ КАЛЬКУЛЯТОР» - ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРИЛОЖЕНИЕ ДЛЯ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ О СБОРЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ОТХОДОВ	
<i>Davlat Kh. Akramov, Nilufar Z. Mamadalieva</i>	181
SECONDARY METABOLITES OF THE AERIAL PARTS OF LAGOSCHILUS INEBRIANS	
<i>Mustafaeva M.I., Gafarova S.M., Jumayeva Sh.B.</i>	182
KOVRAK O' SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI	
<i>Shukurova Sh.H., Jalilov F.S., Musayeva D.M., Jalilova F.S., Samadov B.Sh, Shodiyev Sh.O., Saibov H.M.</i>	183
UZUM URUG'I QURUQ EKSTRAKTINI TARKIBIDAGI NAMLIGINI ANIQLASH ORQALI STANDARTLASH	
<i>Shukurova Sh.H., Jalilov F.S., Jalilova F.S., Shodiyev Sh.O., Jumayeva SH.J., Raupov N.N., Barakayev L.Dj.</i>	185
UZUM URUG'I QURUQ EKSTRAKTI ASOSIDA OLINGAN PREPARAT FARMAKOKINETIK TA'SIRI	
<i>Asadova Y.U.I.</i>	186
MOODLE PLATFORM – AS A BASIS FOR ORGANIZING DURING A PANDEMIC COVID-19	
<i>Gapurov U.U., Niyazov L.N.</i>	187
CONFORMATIONAL ANALYSIS OF 3-(((2-HYDROXYPHENYL)CARBONYL) AMINO)PROPANOIC ACID	
<i>Yusupova U.Yu., Ramazonov N.Sh., Syrov V.N.</i>	188
PHYTOECDYSTEROIDS FROM AERIAL PARTS OF SILENE CLAVIFORMIS AND THEIR STRESS-PROTECTIVE ACTIVITY	

<p>Технический материал учин муаллиф ва бош мухаррир масъул.</p> <p>Тахририят фикри муаллифлар фикри билан муносиб бўлмагани мумкин.</p> <p>Барча муаллифлик ҳуқуқлари ҳимояланган.</p> <p>Барча материаллар тахририят ёзма рухсатисиз чоп этилмайди.</p>	<p>Масъул мухаррир: <i>Мусоева Д.М.</i></p> <p>Бош мухаррир: <i>Пулатов С.М.</i></p> <p>Тарғалмон: <i>Ғабдулғаи С. С.</i></p> <p>Теринга берилди 01.05.2021 й. Босишга рухсат этилди 03.05.2021 й. Ўлчам 60x84 1/8.</p> <p>Шарти босма табоғи 20,5.</p> <p>Ўфсет қоголда чоп этилди.</p> <p>Алади 100 нуска. Электрон PDF нуска.</p> <p>23/1-буқорга.</p> <p>«ISTIQLOL NASHRIYOTI» МСНД</p> <p>босмахонасида чоп этилди. 100011.</p> <p>Тошкент, Навоий кўчаси, 30-уй.</p>	<p>«Тиббиётда янги кун» тиббиёт журнали тахририяти, Тошкент ш., 100011, Навоий кўчаси, 30-уй, тел.: +998951468765, +99890 8061882.</p> <p>e-mail: juna1_NDM_info@mail.ru</p> <p>Тошкент вилояти Мағбуот ва ахборот бошқармасида 2012 йил 16 февралда руйхатга олинган (03-084-сонли гу-воҳнома).</p> <p>Баҳоли келтирилган нарда.</p> <p>Навр кўрсаткичи 7048.</p>
---	--	--

created in the form of a hemostatic gel, napkins, collagen film [5]. Known and used infusion and tincture of lagochilus plants.

The dried form of *L. inebrians* collected during the flowering period is used as a medicinal product and as a raw material. The raw material contains terpineol lagochiline, essential oils, tannins, organic acids, carotene, ascorbic acid, calcium, iron, and other compounds. We have investigated the aerial parts of *Lagochilus inebrians*, collected at the time of flowering in the Jizzakh region of Uzbekistan in 2017. Air-dried ground plant material (2000 g) was extracted at room temperature by MeOH (500x3). The combined extracts were distilled under vacuum. The extract was condensed, the residue (160 g) diluted with H₂O (1:1). The diluted solution was processed successively with CHCl₃ and BuOH. BuOH fraction (75 g) was subjected to chromatography on a column with silica gel using a gradient of solvents chloroform, chloroform – methanol and chloroform – methanol – water. This led to the isolation five unknown substances. Study of the chemical structure of unknown substances were investigated using 1 D and 2 D NMR and 13C NMR. On the basis of 1H NMR, 13C NMR, DEPT, COSY, HSQC and HMBC data the isolated compound were : β- sitosterol (1), doucasterol (2), 8-O-Acetylharpagide (3), lagochilin (4), 5-hydroxy-4',7-dimetoxyflavone (5). We identified β- sitosterol glucoside and doucasterol glucoside from *Lagochilus inebrians* for the first time.

References

1. Zhang, M.L.; Zeng, X.Q.; Sanderson, S.C.; Byalt, V.V.; Sukhorukov, A.P. Insight into Central Asian flora from the Cenozoic Tianshan montane origin and radiation of *Lagochilus* (Lamiaceae). *PLoS ONE* 2017, 12, e0178389, doi:10.1371/journal.pone.0178389.
2. Jamzad, Z. The genus *Lagochilus* (Labiatae) in Iran. *Iran J. Bot.* 1988, 4, 91–103.
3. Atlas of Areas and Resources, Medicinal Plant of the USSR. M., 1980.
4. Zainutdinov UN, Islamov R, Dalimov DN, et al. *Khim. Prir. Soedin*, 2002, 2, 135-136.
5. Turaeva DT, Vypova NL, Dalimova SN, et al. Reports by AN Republic of Uzbekistan, 2008, 1, 43-46.

KOVRAK O'SIMLIGINING DORIVORLIK XUSUSIYATLARI

Mustafaeva M.I., Gafarova S.M., Jumayeva Sh.B.

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Dolzarbliigi: Yer yuzida dorivor o'simliklarning 10-12 ming turi bor. 1000 dan ortiq o'simlik turlarining kimyoviy, farmokologik va dorivorlik xossalari tekshirilgan. O'zbekistonda dorivor o'simliklarning 577 turi mavjud. Shulardan hozirgi vaqtda 250 turi ilmiy tabobatda ishlatilmoqda. Kovrak turkumiga dunyo miyosida 140 tur kiradi[2]. Ular asosan Sharqiy yarim sharda Kanar orollaridan to Kashmir va Jungorgacha tarqalgan. Kovrak - ko'p yillik o't o'simlik. Ko'pchiligi efemeroid. O'zbekiston florasida tarqalgan 45 turdan 5 turi Buxoro viloyati hududida uchraydi. Kovrak poyasining balandligi Janubiy G'arbiy Qizilqum iqlim sharoitida 20-25 sm.dan 1-1,5 metrgacha bo'ladi[1].

Maqsad: Buxoro viloyati iqlim sharoitida tabiiy o'sadigan kovrak o'simligining dorivorlik xususiyatlarini o'rganish va amalda qo'llash.

Natija va muhokama: *Kovrak (Ferula assa-foetida L.)* soyabonguldoshlar oilasidan, bo'yi 1 m ga yetadigan monokarpik (hayotida bir marta gullab meva beradigan) ko'p yillik o'simlikdir. U fevralning oxirida ko'karadi. Dastlab ikkita cho'zinchoq bargcha hosil qiladi. Shu bargchalarning o'sishi natijasida har biridan uzunligi 10 sm keladigan o'simta o'sib chiqadi. Kovrak bahorda ko'karib, faqat ildiz oldi barglar hosil qiladi. Barglari yumshoq, bandli, uch marta qirqilgan va oq tukchalar bilan qoplangan. Uzunligi 60-80 sm gacha bo'lgan barglar yer betini qoplab, o'ziga xos shakl hosil qiladi. Barglari yildan-yilga kattalashib boradi, ildizi esa yo'g'onlashib ko'p miqdorda oziq moddalarni to'playdi. U hayotining 8-yili poya hosil qiladi va gullaydi. Ildizning og'irligi birinchi yili bir necha gramm bo'lsa, 8-yilga kelib bir necha kilogrammga yetadi. Gullaydigan yili barglarining uzunligi 50-60 sm, diametri 1 m gacha etadi. Poyasi bir sutkada 12-15 sm o'sadi. Mart-aprel oyida gullaydi. Gul beruvchi novdasining uchida sariq rangli mayda gullardan iborat murakkab soyabon shaklli to'pgul hosil qiladi. To'pgullar umumiy yig'indisining diametri 50-60 sm ga etadi. Mevasi may-iyun oyida

pishadi. Urug'i yassi, yupqa tukchali, ellipssimon shakli bo'lib, uzunligi 16-20 mm ga teng. Poyasi sarg'ayib quriydi, ichi g'ovak, yengil, urug'i to'kilgach poyasi yalang'ochlanib qoladi.

Kovrak urug'dan oson ko'payadi. Uni odatda kuzda ekish kerak. Ildizining mazasi sabzi mazasidek shirin va yoqimlidir. Shu sababli aholi uning ildizidan yerdan endigina ko'karib chiqayotgan paytda somsa tayyorlab ishtahali ovqat sifatida iste'mol qilishadi. Kovrak poyasidan chiqadigan chira "assa-fetida" dan sharq meditsinasida shamollaganda va bosh og'riganda foydalanib kelingan va foydalanilmoqda. Shuningdek, Fransiya kulinariyasida ham ishlatiladi. Uning tanasidan yoqimsiz hid chiqib turadi. Quritilgach bu hid yo'qoladi va mollar uchun yemish bo'la oladi. I.I.Granitovning ta'kidlashicha, ko'p gullagan yillari mahalliy xalq uni yosh novdalarini chilpib oladi va maydalab oldin suvda bir oz qaynatadi, so'ng olovni pasaytirib, bu suyuqlikni sekin-asta bug'latadi; natijada quyuq "qiyom" hosil bo'ladi. Bu "qiyom"ning mazasi shirin va hidsiz bo'ladi. Yuqorida aytganimizdek, uning ildizida juda ko'p kraxmal to'planadi [3].

O'zbekistonda o'sadigan kovrakdan har yili 30 ming tonnagacha kovrak kraxmali olish mumkin. Lekin hozirgacha ana shu tabiat boyligidan negadir foydalanilmay kelinmoqda. Undan texnik spirt olish ham mumkin. Kovrak tarkibida efir moyi ham bor. Undan keladigan hid ham efir hidini eslatadi. Uning urug'ini qo'y, echki, qoramol va otlar yaxshi yeydi. Professor E.P.Korovin kovraklar turkumiga bag'ishlangan monografiyasini yozib, bu monografiya uchun 1943 yilda V.L.Komarov nomidagi yuksak mukofotni olishga sazovor bo'ldi.

Kovrak (sassi kovrak - Ferula assa-foetida) ildizidan elim smola olinadi. Abu Ali ibn Sino kovrak o'simligining elim-smolasidan jigar (sariq kasalligida), me'da, buyrak, taloq kasalliklarini davolashda hamda bachadondan qon ketishini to'xtatuvchi, ishtaha ochuvchi, siydik haydovchi, bo'g'inlar og'riganda og'riq qoldiruvchi dori sifatida ishlatgan. Xalq tabobatida elim-smola tomir tortishi, o'pka sili, ko'k yo'tal, o'lat, tish og'rig'i va asab kasalliklarini davolashda hamda g'ijja haydovchi, quvvat kirituvchi, balg'am ko'chiruvchi dori sifatida qo'llaniladi. Bulardan tashqari, elim-smola yara va chipqonlarga ham davo hisoblanadi. Kovrakning juda yosh novdalarini yanchib, qatiqqa qorib zaxmli va xavfli shishlarni davolashda ishlatiladi.

Ilmiy meditsinada elim-smolaning dorivor preparatlari (nastoyka, emul'siya) astma, tomir tortishi va asab kasalliklarini davolashda ishlatiladi[1].

Adabiyotlar

1. Нажмиддинов Ж.Н., Гафарова С.М., "Ферула"нинг халқ хўжалигидаги аҳамияти. Республика илмий-амалий анжумани маърузаларининг тезислари тўплами Биология, экология ва тупроқ-шуносликнинг долзарб муаммолари. –Тошкент, 2006. 27-28 бетлар.
2. Анвар Собиржон ўғли. Шифобахш ўсимликлар ҳақида. Тошкент "Мехнат", 1994.
3. Зокиров Қ.З. Ўзбекистон ўсимликлари. Тошкент "Ўқитувчи", 1973.

UZUM URUG'I QURUQ EKSTRAKTINI TARKIBIDAGI NAMLIGINI ANIQLASH ORQALI STANDARTLASH

*Shukurova Sh.H., Jalilov F.S, Musayeva D.M., Jalilova F.S., Samadov B.Sh,
Shodiyev Sh.O., Saibov H.M*

Toshkent farmatsevtika instituti

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Respublika sud tibbiy ekspertiza ilmiy amaliy markazi Buxoro filiali

Dolzarbliqi. Dorivor o'simlik xomashyosida ma'lum miqdor qoldiq namlik bo'lishi katta ahamiyatga ega, lekin uning miqdori me'yoriy-texnik hujjatda ko'rsatilgan miqdordan ko'p bo'lishi mumkin emas. Agar qoldiq namlik me'yoridan ko'p bo'lsa, o'simlikdagi fermentlar ta'sir qiluvchi moddalarni parchalab, gidrolizga uchratish kabi xomashyoning sifatini pasaytiruvchi yoki to'la yo'qotuvchi hollarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, ortiqcha qoldiq namlik xomashyoning chirishi va mog'or bosishiga sabab bo'ladi. Shuning uchun ham dorivor o'simliklardan tayyorlangan xomashyo qurigandan so'ng idishlarga joylash, nam, zax boimagan va shamollatib turish imkoniyati bor joylarda saqlash maqsadga muvofiqdir. Shu bilan bir qatorda xomashyoning juda ham qurib ketishiga yo'l qo'yib bo'lmaydi. Aks holda xomashyo idishlarga joylash va qayta ishlash vaqtida maydalanib, sifati